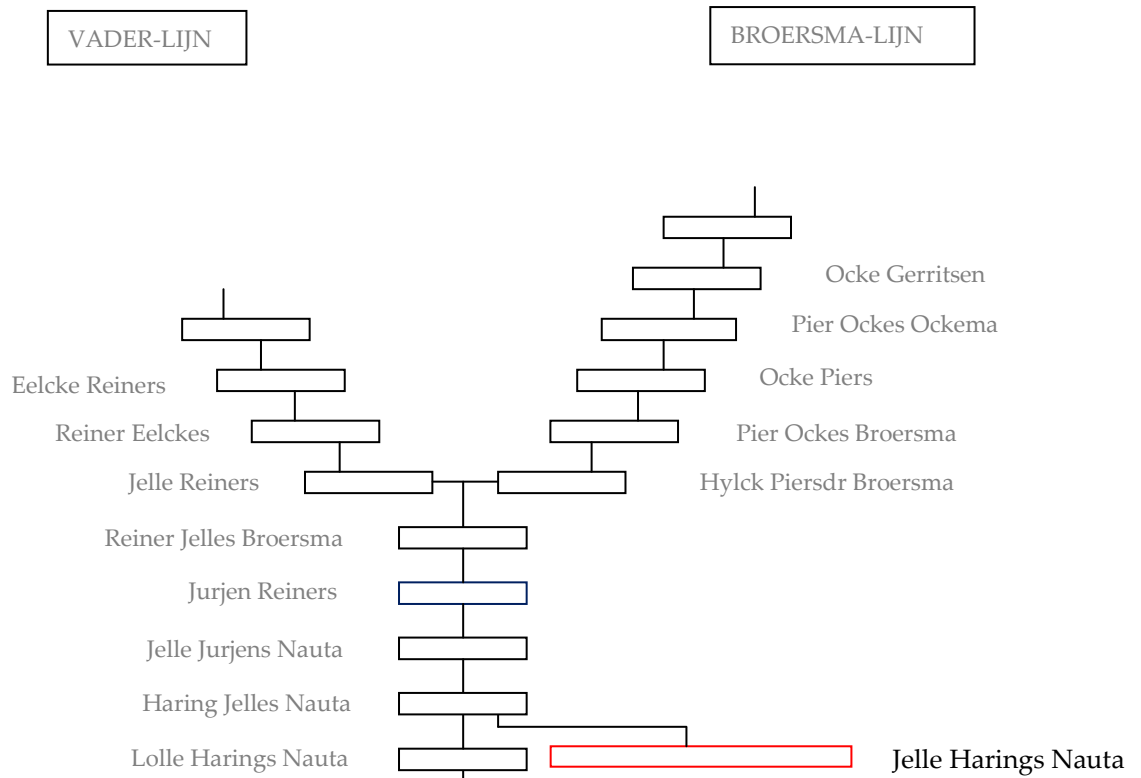

JELLE HARINGS NAUTA (1754 – 1802)

1. PLAATS IN DE AFSTAMMING:

2. INLEIDING

Jelle leefde van 1754 tot 1802 in en nabij Woudsend. Hij wordt boer.

Woudsend is in die dagen een bedrijvig dorp in het waterland. Naast landbouw en veeteelt zijn veel mensen werkzaam in de scheepvaart of daaraan toebehorende activiteiten.

Het is een roerige periode. Na een grote bloei in het midden van de 18^e eeuw, pakt de Vierde Engels-Nederlandse Oorlog (1780-1784) slecht uit voor de Nederlandse zeevaart en dat heeft ook een negatief effect op de activiteiten in Friesland en Woudsend.

Jelle maakt de eerste jaren van de Franse tijd mee, de bezetting van Nederland, de vorming van de Bataafsche republiek in 1795 (met de Patriotten tegen de Orangisten) en de stemming voor de Nationale conventie.

Jelle Harings trouwt driemaal, met Aag Wallis, Geeske Geerts de Haan en Hiltje Geerts de Haan.

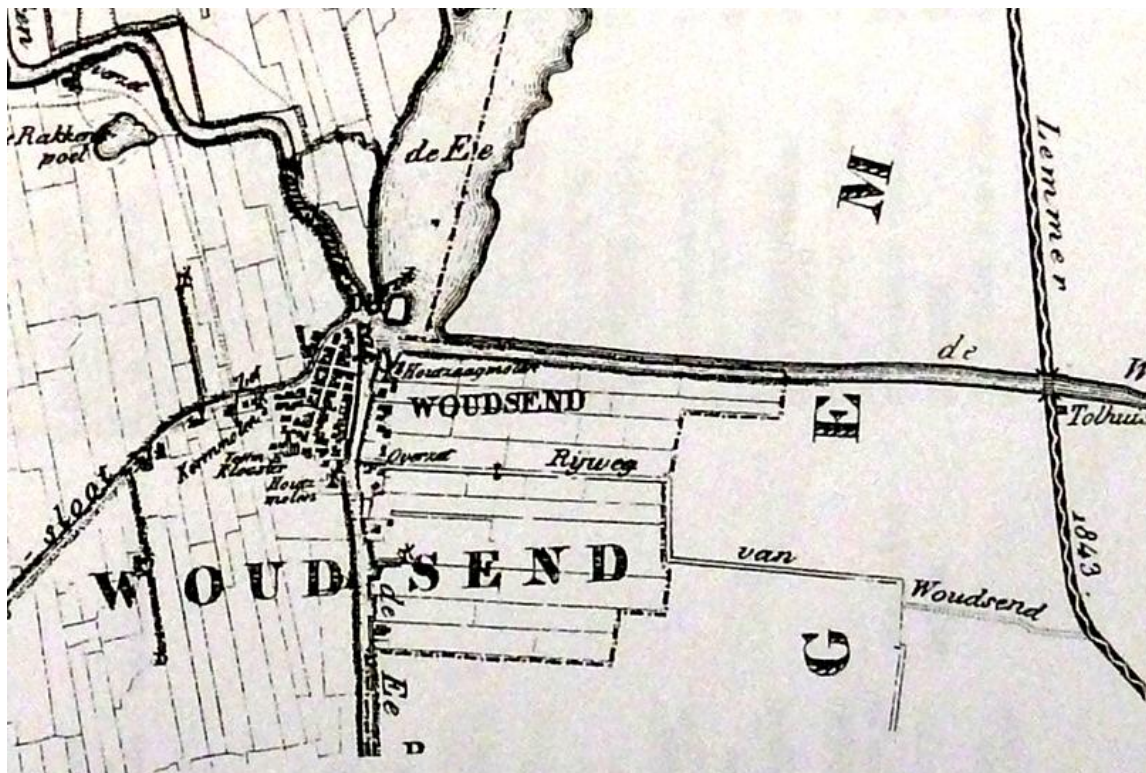
Als hij in 1802 op 48-jarige leeftijd overlijdt, wonen bij Hiltje op de boerderij drie nog minderjarige kinderen van Jelle en Geeske, plus nog een eigen dochter Frouckjen Jans uit haar vorige huwelijk met (wijlen) Jan Jans.

Jelle's oudste zoon, weer Haring Jelles Nauta geheten, is in 1802 16 jaar oud, hij zet met zijn stiefmoeder Hiltje de boerderij voort.

BESCHRIJVING

Jelle Harings is het tweede kind en de oudste zoon van Haring Jelles Nauta en Trijntje Sytses Storm. Hij wordt in de Hervormde kerk van Woudsend op 6 oktober 1754 gedoopt.

Hij wordt boer bij Woudsend, op de oostoever van de Ee, onder het beheer van Teroele. De Ee vormt in deze dagen de grens tussen de Grietenijen Wymbritseradeel (west) en Doniawerstal (oost). Als Woudsend zich in de 18^e eeuw maritiem en agrarisch ontwikkelt, gaan Woudsender bedrijven en boerderijen zich ontwikkelen op de Teroelster kant. Het spreekt vanzelf dat de "Woudsenders van de overkant" gericht blijven op Woudsend. Ze horen daarbij, hebben er familiebanden en gaan er naar de kerk. Administratief behoren ze tot Doniawerstal met de hoofdplaats Langweer. Dat is onhandig. Er komt druk te staan om de gemeente- en Grietenijgrens te wijzigen. Dat komt in 1762 tot stand en wordt het zuidoostelijke kwadrant (zie onderstaande kaart) bij Woudsend en Wymbritseradeel gevoegd.

Rond 1855 wordt de grens verder naar het oosten verlegd en wordt het Koeverdordermeer de oostelijke Wymbritseradeel-grens.

1769-1786 derde periode veepest, vanaf 1782 inenting op grote schaal;

We hebben geen indicatie dat Jelle op zijn boerderij landen door de veepest is getroffen

1772-1773 Economische crisis, neergang van activiteiten in visserij en nijverheid, hoge werkloosheid;

1773

Terug naar de Nauta's in Woudsend.

Op 10 juni maken Jelle's ouders Haring Jelles Nauta en Trijntje Sietses hun testament. Te lezen valt dat Haring ziek is ("*... na den Lighame niet wel gesteld zijnde ...*"), Trijntje is redelijk gezond. Acht dagen later, op de 18^e juni, overlijdt hij. In het testament treffen we Jelle, met zijn zusters Geertje en Aeg en zijn drie broers, Sietse, Lolle en Dooitse Harings aan als erven. Jelle is 18 jaar.

TESTAMENT

van

Haring Jelles Nauta

en

Trijntje Sietses Storm

Egtelieden te Woudsend

10 junij 1773

In den name Godes Amen

Haring Jelles Nauta huisman en Trijntje Sietses Storm Egtelieden woonagtig te Woudsend, overdenkend de zekerheid des doods en de onzekere ure van dien, hebben wij voor ons genomen, terwijl ik ,Haring Jelles Nauta na den Lighame niet wel gesteld zijnde: dog ik Trijntje Sietses Storm na den lighame redelijk gezond zijnde, Edog beide ons

..... als dan nog overig bevonden zullen worden, Erven Kiezen en devolveren zullen op onse kinderen bij ons in Egte verwekt, met name Geertje Harings Nauta, Jelle Harings Nauta, Aag Harings Nauta,

Sijtse Harings Nauta, Lolle Harings Nauta en Dooitse Harings Nauta, dog wanneer na 't overlijden van de langstlevende van ons Testatoren bevonden wierde ,

.....

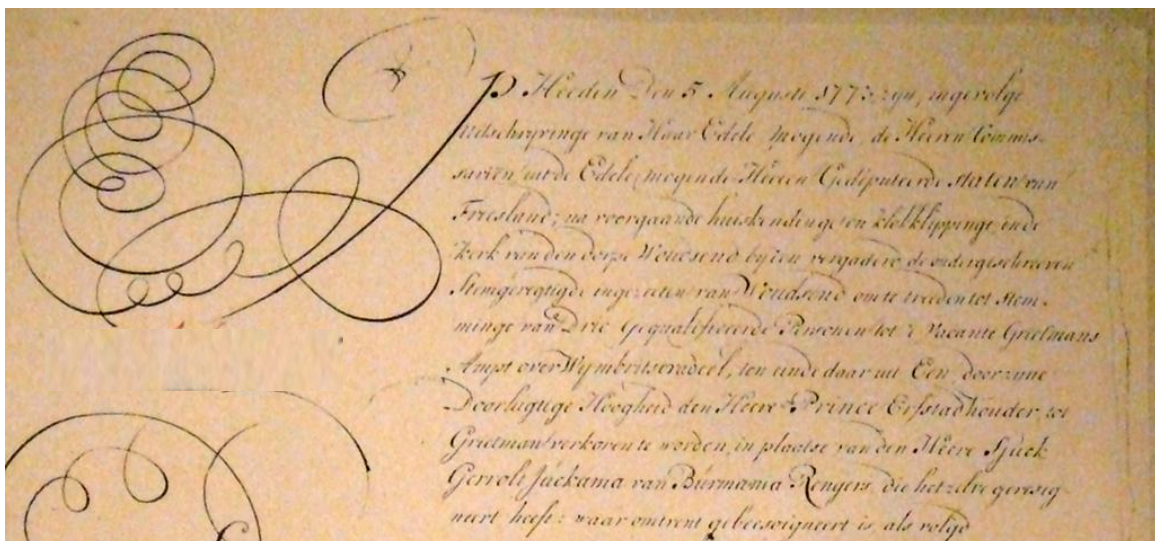
De langstlevende wordt benoemd " ... tot Erfgenaam in 't vrugtgebruik ad vitam, van alle onse geene uitgezonderde na te latene goederen..." Er wordt bepaald dat de boerderij niet verkocht mag worden, er staan regelingen in voor de minderjarige kinderen, voogden, leningen uit de boedel en de verdeling.

Acht dagen later sterft vader Haring Jelles Nauta. Alle kinderen zijn nog minderjarig. Jelle, de oudste zoon, is de eerst aangewezen om met zijn moeder te boerderij voort te zetten.

De volledige tekst van dit testament staat in het hoofdstuk over Haring Jelles Nauta (040.13) .

VERKIEZINGEN

In augustus 1773 worden verkiezingen gehouden voor een nieuwe Grietman van Wymbritseradeel. Een Grietman in deze dagen is het hoofd van de Grietenij, deels een voorloper van een plattelandsburgemeester in de provincie Friesland en deels de voorloper van de huidige kantonrechter. De Grietmannen en rechters hebben de zorg voor het bestuur en de rechtspraak in de 30 Friese Grietenijen. De 11 steden hebben een burgemeester.

“Op Heeden den 5 Augustus 1773 zijn ingevolge uijtschrijvinge van Haar Edele mogende Heeren Gediputeerde staten van Friesland; na voorgaande huiskondinge en kloklippinge in de kerk van den dorpe Woudsend bijeen vergaderd de ondergeschreven Stemgeregtigde ingezeeten van Woudsend om te treden tot stemminge van drie Gequalificeerde personen tot t vacante Grietmans Ampt over Wymbritseradeel, ten einde daar uit Een door zijne Doorlugtige Hoogheid den Heere Prince Erfstadhouder tot Grietman verkoren te worden in plaatse van den Heere Sjuck Gerrolt Juckama van Burmania Rengers die het zelve geresigneerd heeft ...”

Het stemrecht is alleen voorbehouden aan eigenaren van stukken land (met minimaal een boerderij of hornleger, woonhuis, daar op), die voorzien zijn van stemrecht (“Stim).

Woudsend kent in deze tijd 8 stukken land en boerderijen met een stem. Stem 2 behoort in 1773 toe aan de erven van Haring Jelles Nauta. Het betreft de zgn. Kloosterlanden, die grootvader Jelle Jurjens in 1718 (als “Pastorye landen”) aankoopt van de Provincie.

De oude Grietman “..... Den Heere Sjuck Gerrolt Juckama van Burmania Rengers die het zelve geresigneerd ...” heeft zich op 60-jarige leeftijd uit het ambt teruggetrokken. De landeigenaren mét stemrecht kiezen drie kandidaten voor de vacature. De Prins van Oranje benoemt daarna de nieuwe Grietman vanuit Leeuwarden. Zoals te verwachten is, wordt de verkiezing door zoon Egbert van de aftredende Grietman gewonnen. Immers het geslacht Juckama van Burmania Rengers levert al vanaf 1626 onafgebroken de Grietman van Wymbritseradeel!

Zoals we zagen, is Haring Jelles Nauta twee maanden voor de verkiezing overleden. Het verkiezings- en stemdocument wordt getekend door zijn oudste zoon Jelle Harings Nauta. Hij is weliswaar nog maar 18 jaar en dus volgens de wet minderjarig. Toch is het hem in zijn status van optredende stamhouder vergund zijn zwierige handtekening te zetten. Het feit dat zijn moeder en oudere zus Geertje nog in leven zijn, maakt niet uit.

.....

1779

In 1779 trouwt hij met Aagje Walles uit Woudsend. Zij is een dochter van Walle Hoites en Lysk Sytses Storm. Lysk is een zuster van zijn moeder Trijntje. Weer een huwelijk met een nichtje.

Zij krijgen een dochter Trijntje in 1780. Dochter Trijntje is waarschijnlijk jong gestorven. Aagje Wallis is voor 1784 overleden. Jelle Harings is weer alleen.

1784-1790

In 1784 trouwt Jelle Harings voor de tweede keer, op schrikkelidag 29 februari. Deze keer is Geeske Geerts de Haan uit Woudsend, de bruid. Zij is geboren in Lemsterland op 17 oktober 1762.

Uit het lidmatenboek blijkt dat Geeske en Jelle Harings op 1 mei 1785 belijdenis doen in de Hervormde kerk van Woudsend. Uit hun huwelijk worden drie kinderen geboren, Haring (1786), Froukje (1788) en Geeske (1790).

In deze periode overlijden Jelle's zuster Geertje en zwager Oebele Piebes, waarschijnlijk tussen 1784 en 1787. Zij laten één weeskind Haring Oebeles na (geb. 1776). Jelle wordt één van de drie curatoren voor Haring. Het is aannemelijk dat de minderjarige Haring in het gezin van Jelle en Geeske Geerts of een ander familielid wordt opgenomen. Geeske sterft voor het jaar 1800.

1789 Op 14 juli begint de Franse revolutie met de bestorming van de Bastille in Parijs;

1791

In april 1791 sluit Jelle gezamenlijk met zijn broer Sietse Harings een lening af:

*... Jelle en Sietse Harings Nauta, huisslieden te Woudsend, schuldig aan Marten Jacobs te Woudsend en veerman op Amsterdam, ...
ieder Cg 700,- a 4%.*

Voor deze lening staan de andere erven van Haring Jelles borg.

Iedereen gaat akkoord:

*Aag Harings Nauta en haar man (Jacobus Willemse de Bock),
Lolle Harings Nauta,
Dooytzen Harings Nauta
en
Jacobus de Bock en
Jelle Harings als curatoren van de wees Haring Oebeles,
alle te Woudsend, ...*

door allen getekend te Woudsend op 7 april 1791
(in marge: de lening is in 1794 afgelost)

OVERLIJDEN VAN MOEDER TRIJNTJE

In 1792 overlijdt Trijntje Sietses Storm, Jelle's moeder. Datum onbekend. Jelle is 38 jaar. Het testament uit 1773 van beide ouders moet nu uitgevoerd worden, de boedel wordt verdeeld. Er is kennelijk haast bij om voor het einde van het jaar onroerend goed te verkopen.

Op 28 december koopt Sietse Piebes de Jong het huis van wijlen Sietse Lykeles Storm in Woudsend, grootvader aan moederskant van Jelle Harings. Het wordt verkocht door zijn erven.

.....

..... *Lisk Sietses Storm (zuster van Trijntje), weduwe van Walle Hoytes,
de erven van Haring Jelles Nauta, allen te Woudsend, en
Poycke Jans Hollander te Stavoren,
ieder voor 1/3e deel,
verkopen aan
Yes Reinders Soethout en Sietse Piebes de Jong, echtelieden te Woudsend
een huis (Reel nr. 186) aan de Voorstraat te Woudsend.
Als naastlegers (buren):
Rintje Johannes erven ten oosten,
de Voorstraat ten westen,
de Buirensteeg ten Noorden en Zuiden,
voor Cg 605,- (Caroli guldens)*

Getekend door:

Lisk Sytses Storm

Douwe Annes als curator

Lyckle Walles als curator

Jelle Harings Nauta

Sietse Harings Nauta

Aeg Harings Nauta

Sietse Piebes de Jong per proc. van

Lolle Harings Nauta

Wieger Annes Visser per procuratie van

Doytze Harings Nauta

(Koopbrieven Wymbr 71 folio 96 R186, 2 dec 1792)

.....

Een dag later, 29 december 1792 vindt nog een transactie plaats, de verkoop van een huis in Woudsend , bestaande uit twee kamers:

Jelle en Aeg Harings Nauta,

Sietse Harings Nauta,

Lolle Harings Nauta (per procuratie Sietse Piebes de Jong),

Doytse Harings Nauta (per procuratie Wieger Annes Visser)

en de curator Jelle Harings Nauta, allen te Woudsend,

Douwe Annes Visser en Lyckle Walles te Ypecolsga als curatoren over de wees Haring Oebles,

ieder voor eenzesde deel ,

verkopen aan

Wieger Annes Visser, gehuwd met Wytske Michiels Tromp te Woudsend

"2 camers te Woudsend"..

Naastlegers (buren) zijn:

een rijddoorgang ten oosten,

een Roomse armenkamer ten westen,

Grytman Rengers ten zuiden,

buiresteeg ten noorden,

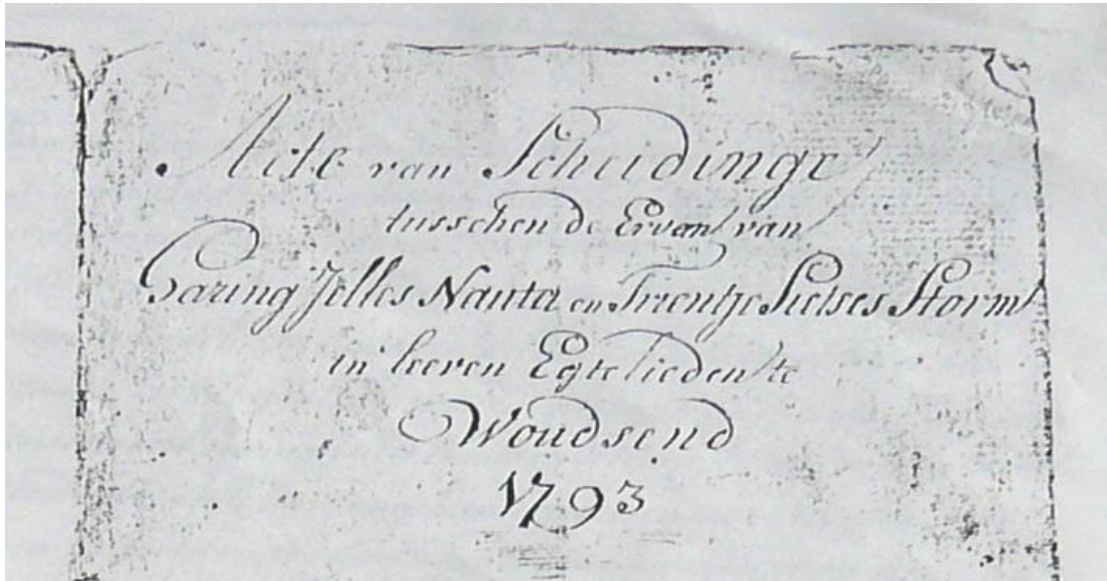
voor de somma van Cg 195,- (Carolus guldens)

(Koopbrieven Wymbr 71 folio 94, 29 dec 1792)

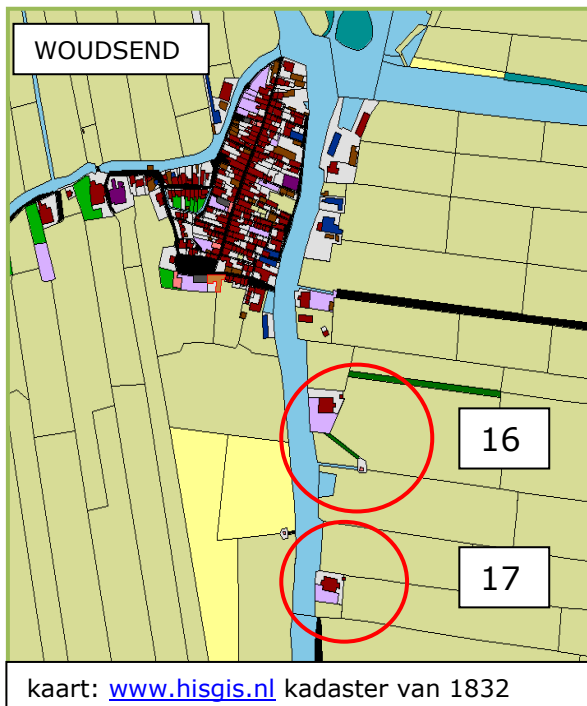
w.g. etc.

.....

1793
ACTE VAN SCHEIDINGE

In maart 1793 wordt de ouderlijke erfenis verdeeld onder de erven Aeg, Jelle, Sietse, Lolle en Dooitse Harings Nauta, plus Geertje's zoon Haring Oebeles, die geholpen wordt door zijn curatoren. Uit het document wordt duidelijk dat er veranderingen zijn opgetreden op het "Nauta-land" op de oostoever bij Woudsend. Er staan nu twee boerderijen op, het "oude" en het "nieuwe" huis.

De "Nauta's van Teroele" hebben sinds 1718 dit land in bezit. We gebruiken de eerste kadasterkaart van 1832 ter verduidelijking. Binnen de rode cirkels op het woongebied liggen twee boerderijen, het noordelijke of "oude huis" heeft nr. 16 met de grote molen, de andere is het "nieuwe huis", nr. 17, en ligt in de zuidelijke cirkel.

Haring Jelles heeft het "oude" huis in 1750 van zijn vader Jelle Jurjens Nauta geërfd.

De ongetrouwde Sietse en neef Haring Oebeles gaan in de zuidelijke boerderij wonen, waar Jelle nu woont, hij gaat naar het noordelijke

“.... Sietse Harings Nauta en het weeskind Haring Oebles ieder eenzesde part, samen eenderde part ofwel 47 pond binnen en 15 pond buitenland uit de Zuidelijkste landen van de plaats (nr. 17), thans door Jelle Harings Nauta in gebruik, alles naast en aan elkaar gelegen ... ” .

Jelle, Lolle en Dooitze Harings krijgen ieder 1/3e deel van het “oude huis” en de landen ten noorden hiervan tot aan het land van Jurjen Reinders Soethout (groot 12 pondematen) *“en anderer lieden lande”*.

Aeg erft de Kloosterlanden, door Aeg's grootvader's Jelle Jurjens in 1718 (als “Pastorye landen” met stem 2) van de Provincie gekocht.

Verder moeten “het oude huis” en “het nieuwe huis”, andere landen en watermolens onderling verdeeld of verrekend worden.

Het nieuwe, het zuidelijkste huis nr. 17, wordt getaxeerd op f 1.900,-,

het oude huis, nr. 16, op f 1.700,-.

De kleine of Kloosterlandmolen bewesten de Ee op f 275,-,

de grote molen aan de oostkant op f 425,-

alles tezamen waard f 4.300,-, waarvan een ieder voor 1/6e part of f 716,- 13 stuivers en 5 1/3e penningen deel heeft.

Er moet druk worden gerekend, hoeveel iedereen nog krijgt of bijbetaalt, bij voorbeeld:

Sietse Harings en Haring Oebles moeten f 716,- 13 stuivers en 5 1/3e penningen bijbetalen.

Jelle, Lolle en Dooitze hebben recht op f 195,- . Aag Harings krijgt dan nog f 441,- 15 stuivers en 5 1/3 penningen etc.

Er zijn nog meer en verder uitgewerkte bepalingen, bij voorbeeld over de afwatering door de molens:

..... De grote molen wordt onderhouden door de 2/5 en 3/5 naar rato van de landen; het malen zal moeten geschieden door de bewoners van de oude plaats, dat wordt dus Jelle Harings Nauta.

Hij krijgt daar jaarlijks f 38,- voor.

Jelle betaalt zijn twee broers ieder jaar f 130,- huur. etc.

Zie voor de volledige tekst van de akte van scheidingen hoofdstuk 040.14 van Haring Jelles Nauta (onderaan).

1795 Frankrijk valt Nederland binnen over bevroren rivieren, de uitgeweken patriotten keren terug onder leiding van Daendels.
Oprichting van een gewapend burgercorps, ook in Woudsend;

1798

Uit het Register van Floreenkohier van 1798 lezen we de boedelverdeling onder de kinderen van Haring Jelles terug. Dooitse en zijn broers Jelle, Sietse en Lolle Harings Nauta en neef Haring Oebeles worden opgebracht als (mede-) eigenaren in diverse zathen (boerderijen) en landen te Woudsend, o.a. van de nummers 8, 21, 40, 42, 43, 59 ½, 68 en 76.

Het Floreenkohier is een bezitsadministratie voor de vaststelling van de grondbelasting, deze wordt vanaf 1708 steeds om de 10 jaar bijgewerkt.

Evenzo bezitten zij grond en huizen aan de oostkant van de Ee, in Teroele. Lolle, Dooitse en Jelle Harings Nauta hebben elk een derde deel in het stuk land met (floreen-)nummer 8 te Woudsend en Sijtse Harings Nauta en Haring Oebeles hebben elk de helft van een 1/6 e stuk land lopend in de Hinxterschar, groot in het geheel ruim 140 pondematen, ze wonen en werken samen in het zuidelijke Nauta-boerderij op de oostoever van de Ee.

1800

DERDE HUWELIJK

Op 30 maart 1800 trouwt Jelle in Woudsend met Hiltje Geerts de Haan, zij komt van Ypecolsga. Hiltje (geb. in 1759) is weduwe van Jan Jans en is een oudere zuster van Geeske. Uit dit huwelijk zullen geen kinderen geboren worden

OVERLIJDEN VAN BROER SIETSE

Op 11 oktober 1800 overlijdt Jelle's broer Sietse Harings Nauta te Woudsend op 41-jarige leeftijd. Sietse is alleenstaande en nooit getrouwd geweest, hij laat geen testament na. Op 9 december worden zijn zus, broers en neef Haring Oebeles tot erfgenamen benoemd (RAW 110 folio 90):

1800 9 december

*De erfgenamen van Sietse Harings Nauta,
Jelle,
Aag,
Lolle en
Dooitsen Haring Nauta,
benevens Haring Oebles , zoon van Geertje Harings en Oeble Piebes, beiden
overleden, allen onder Ypecolsga en Woudsend, geven aan dat ze ab
interstato (=zonder testament) erfgenamen zijn van
SIJTSE HARINGS NAUTA, overleden te Woudsend op 11 oktober 1800.*

.....

Uit de boedelscheiding blijkt dat wijlen Sietse Harings en zijn neef Haring Oebeles, op de gezamenlijke landen, nog steeds samen het boerenbedrijf runden, beiden voor de helft eigenaar. In Sietse's akte van scheiding staat vermeld, dat de meubelen en huisraad onder elkaar verdeeld moeten worden. De boedel van het bedrijf en de boerderij worden aan Dooitse Harings verkocht. Om de koopprijs vast te stellen wordt een taxatie uitgevoerd door Haring Oebeles en Miggiel Ages Tromp. Na wat gesteggel wordt de prijs vastgesteld op fl 1.700,- , ofwel f 850,- per helft.

De afwikkeling van de inventaris van Sijtse Harings Nauta is in handen gegeven van jongste broer Dooitse Harings. Op 9 juni 1801 is het papierwerk gereed:

Copia

*Op heden den 9 Junij 1801 heeft Doijtzen Harings
Woonagtig te ypecolsga voor hem zelve en gelastigde
Van de verdere Erfgenamen volgens verthoonden
Procuraties de Eed dat deze eerlijk en getrouw is
aangegeven en willens en wetens in dezen niets is
verswegen, in handen van mij Commissaris uit de
Raad der Gemeente van Wymbritseradeel afgelegd.*

In kennis ons Commissaris en Secretaris handen.

Actum

(was get) Gerrit Jelles Paulus Cornelis Scheltema

Accordeert met de Marginale Acte

In kennis van mij Secretaris

Paulus Cornelis Scheltema

Inventaris in Cas van Collateraal overgelegd

aan

de Raad der Gemeente van Wymbritseradeel

door

Lolle Aagh Jelle en Doijtzen Harings Nauta benevens Haring Oebeles allen

onder Woudsend en Ypecolsga woonagtig in qlt als Erfgenaamen van haar

wijlen Broeder Sijtze Harings Nauta overleden te Woudsend den 1sten

November 1800 om hier naar te voldoen het Recht op den Collateralen

Successien volgens Placaat in dato den 15 Maart 1791

Zijnde tot t leveren van dit Inventaris Prolongatien verleend tot 1mo Juli

1801

Profijtelijke Staat

1mo de helft der Zathe en Landen gelegen onder den Dorpen Teroelen

en Doniawerstal

en aldaar genoteerd op no 12 bij de overledene als mede Eijgenaar gebruikt

geweest, staande aldaar in het geheel na aftrek der Lasten getaxeert op

hondert ses en zestig caroli Guldens tien Stuivers tegen den penning

twintig bedraagt zulks een

Somma van drie duisent drie hondert en dertig Caroli Guldens,

makende dus

voor deze helft een Capitaal van *f 1665,=*

II den levende Haven en Boeregeredschappen

zijn getaxeert op *f 1783,=*

III 35 lood zilver is getaxeert op *f 52,= 10*

IV contant geld in den Boedel bevonden

ter Somma van *f 53,= 8*

Profijtelijk bedraagt *f 3.553,= 18*

Schadelijke Staat

<i>I Een Obligatie ten Voordelen van N N groot aan Capitaal</i>		
<i>dertien hondert gulden</i>		<i>f 1300,=</i>
<i>intres hier op te kwaden tot de versterfdag</i>		<i>f 12,= 5</i>
	<i>Transporteren</i>	<i>f 1312,= 5</i>
	<i>Transporteren</i>	<i>f 1312,= 5</i>
 <i>II Een Obligatie liggende ten Laste van de overledene en</i>		
<i>Voordeele van N N groot aan Capitaal</i>		<i>f 150,=</i>
<i>Hier zijn geen renten op te kwaden</i>		
<i>III de Kosten der Doden Hand en verderen Particuliere</i>		
<i>Bedragen na goede rekening</i>		<i>f 235,=</i>
	<i>Schadelijke Staat</i>	<i>f 1.727,= 5</i>
	<i>Profijtelijke Staat</i>	<i>f 3.553,= 18</i>
	<i>dus meerder Profijtelijk</i>	<i>f 1.836,= 13</i>

*Aldus opgemaakt na ons beste geweten bereid zijnden
 onder Eede te bevestigen dat willens en wetens niets
 in dezen is verswegen Actum Woudsend de 8 Junij 1801
 was getekend Aag Harings Nauta, Jelle H Nauta,
 Haring Oebeles, D H Nauta*

Accordeert na gedane arbeid Collateraal

Met de Originele Inventaris

In kennis van mij Secretaris

Paulus Cornelis Scheltema

(Lolle Harings tekent niet zelf, hij is op reis)

1802

OVERLIJDEN VAN JELLE HARINGS NAUTA

Op 14 mei 1802 maken Jelle Harings Nauta en Hiltje Geerts hun testament op. Ze zijn net twee jaar getrouwd. De inhoud van hun laatste wil luidt:

Jelle Harings Nauta en Hiltje Geerts, huislieden woonagtig te Teroele bij Woudsend, verklaren bij dezen te maken ons Wederzijds Testament Uiterste en Laaste wille, hetwelk wij begeeren dat kragt zal hebben als een Testament Solemneel, min Solemneel, Codicil, of zodanige dispositie als best na Rechten en Constumen van deeze Lande kan bestaan.

Stellende ik Testator na mijn overlijden tot mijn Eenige Erfgenaamen mijne na te latene kinderen met namen Haring Jelles Nauta, Froukjen Jelles Nauta, en Geeske Jelles Nauta: Edog Legaterende aan mijn vrouw Hiltje Geerts het vrije vruchtgebruik van alle mijne na te latene geen Exempte goederen, tot zo lange zij, en niet verder, na mijn overlijden weduwe en ongetrouwd kooft te blijven, en zullende benevens mijne kinderen, mijn voordochter met name Froukjen Jans, zo lange in den boedel blijven tot dat zij den ouderdom van 25 jaaren heeft bereikt, of anders totdat zij haar zelfs zal kunnen redden en wanneer Hiltje Geerts

(Autorisaties Doniawerstal RA folio 506, 14 mei 1802)

Uit de tekst van dit sobere testament is ditmaal geen aanwijzing te lezen over de lichamelijke toestand van Jelle. Maar een ziekte is hier ook waarschijnlijk, aangezien hij op 26 juli 1802, slechts 2½ maand later, overlijdt, hij is dan 47 jaar oud. Hiltje heeft dan nog 4 minderjarige kinderen thuis wonen, Froukjen Jans, een "voordogter" (geboren in de Lemmer in 1788) uit haar vorige huwelijk met Jan Jans en drie kinderen uit het huwelijk van haar zuster Geeske Geerts met Jelle Harings, te weten Haring (1786), Froukje (1788) en Geeske (1791).

De akte van scheiding voor de erven Jelle Harings Nauta is even simpel van tekst als het testament. Hiltje is voogd en krijgt het vruchtgebruik over de erfenis tot haar dood en Froukjen Jans mag tot haar 25^e jaar bij haar moeder in het huis van Jelle blijven wonen. Haring Jelles gaat de boerderij doen met zijn stiefmoeder Hiltje. Hij is pas 16 jaar oud.

Lolle Harings Nauta, Lijkele Walles en Johannes Douwes worden curator van Jelle's minderjarige kinderen.

De verkorte tekst van de boedelscheiding luidt:

AKTE VAN SCHEIDING NR. 23

September 1802

*Hiltje Geerts Wed^{we} van Jelle Harings Nauta in tijden egtelieden te Teroele bij Woudsend voor haar zelfs,
en in qualiteit als mede curatrice volgens het Testament van haar wijlen man over zijne nagelaten kinderen,
gelijk als ook moeder en voogdesse over haar voordogter Froukjen Jans bij haar wijlen eerste man Jan Jans in egte verwekt ten eenre en
Lolle Harings Nauta te Woudsend,
Lijkle Walles te Ypekolsga en
Johannes Douwes te Indijk
als curatoren en respective administratoren ingevolge Testamente over den boedel van voornoemde Jelle Harings Nauta en over deszelfs kinderen bij zijne tweede vrouw Geeske Geerts in egte verwekt ter andere zijden
.....*

DE POLDERMOLEN IN TEROELE

We hebben al gezien dat Jelle en Dooitse een (grote) poldermolen hebben op de oostelijke oever van de Ee, de kloosterlandmolen. Zij pompen hiermee het water weg uit een groot gebied ten oosten van de Ee, de molen is dus niet alleen bestemd voor gebruik op het eigen land. In september 1802 wordt een onderling bemalingscontract met boeren die door Jelle bemalen worden. Jelle en Dooitse Harings, naast elkaar wonend langs de Ee, verplichten zich contractueel om daar tegen betaling de landerijen droog te malen of te houden.

Jelle Haring is nu 2 maanden dood, maar wordt nog in de tekst vermeld. Zijn zoon Haring Jelles neemt zijn plaats in en tekent voor het contract.

*Jelle en Dooitze H Nauta, beide eigenaars ieder van een boereplaats bij
Woudsend ten oosten van de Ije onder Teroele ter eenre
Jurjen Rs Soethout,
Reinder Hs Soethout,
de wed^w H A Tromp
W^r A Visser,
Marten Jakobs
alle woonagtig in en bij Woudsend,
Rein Jakobs,
Wiebe Pietters,
Willem Joukes
alle woonagtig te Teroele ter andere zijde.
Verklaaren met elkander gemaakt te hebben navolgende contract van het
bemalen en drooghouden der nagemelde landen wegensetc*

.....

.....

*Voor eerst nemen wij Jelle en Dooitze H Nauta gezamenlijk en ieder voor
zig zelfs aan om gemelde landen te bemaalen en droog te houden gelijk ons
eijgen. Daar en teegen belooven wij bovengenoemde eigenaars ofte die in
onze plaats mogt koomen, te succedeeren aan om gemelde*

Alle individuele en gezamenlijke verantwoordelijkheden worden geregeld en beschreven in het contract, de molen moet in een goede staat gehouden worden, de boeren moeten de slootjes tijdig op diepte uitbaggeren om het water door te kunnen laten en er moet onderhoud gepleegd worden aan dammen en dijken. Bij het niet nakomen van de verplichtingen kunnen waarschuwingen en eventueel boetes worden gegeven.

.....
1806 22 december Lodewijk Napoleon wordt koning van Holland;
.....

1809

HET HUWELIJK VAN HARING JELLES

Op 16 april 1809 trouwt “Haring Jelles Nauta van Woudsend met Janke Baukes van Woudsend”. Haring is 23 jaar.

Uit dit huwelijk worden acht kinderen geboren.

Hiltje Geerts de Haan doet op 4 mei 1809 belijdenis in Ypecolsga.

1810

Op 3 mei dienen Hiltje Geerts de Haan en Dooitse een klacht in tegen een door buurman Anne Gabes (Koopman) afgesloten hek, aan de oostkant van de Ee naar de Dijk.

Ze betogen dat er sprake is of moet zijn van het recht van vrije over- of doortocht (“vrije reed”) en dat daarom het slot van het hek verwijderd dient te worden. De rechterlijke uitspraak is ons niet bekend.

De Weesboeken van Doniawerstal (08-06-1810 Folio 57) tonen aan dat Lolle Harings Nauta in 1810 rekenschap en verantwoording aflegt over zijn curatorschap over de kinderen van Jelle. Haring Jelles is nu 24 jaar en getrouwd, de twee dochters zijn nu 22 resp. 19 jaar oud.

De mede-curatoren Lijkele Walles en Johannes Douwes zijn inmiddels overleden.

1810 9 juli Nederland wordt ingelijfd bij het Keizerrijk Frankrijk,
Woudsend wordt een “mairie”;

1811

Na hun huwelijk (in 1809) hebben Haring Jelles en Janke Baukes, met schoon/stiefmoeder Hiltje Geerts, het “oude of noordelijke huis” bewoond op de oostoever van de Ee bij Woudsend. Hiltje Geerts besluit om te vertrekken. Op 12 april 1811 staat de volgende advertentie in de Leeuwarder Courant:

De Secretaris J. Jongbloed, presenteerd bij Strykgeld te Verhuren: (en zulks voor de tyd van drie aaneenvolgende Jaren)
Een heerlijke ZATHE en LANDEN, met HUIZINGE , SCHURE cum annexis, staande en gelegen onder den Dorpe Teroele by Woudsend, groot 55 Pondematen Binnen- en 20 Pondematen Buitenland, thans by de wed.

Jelle Harings Nauta en Erven bewoond en gebruikt, doch op St. Petri en 12 mei 1811 vry te aanvaarden.

Wie gadinge maakt, kome op MORGEN den 13 April 1811, 's morgens 10 uur, by de Verhuringe, en 's namiddags om 2 uur by de Finale Palmslag, ten huize van Fokke de Vries, Kastelein in de Herberg van Langweer, en Huure op als dan voorgelezen Conditien, welke inmiddels te vernemen zyn by de Secretaris voorn. Te Langweer, en by Lolle H. Nauta te Ypekolsga.

Het is niet helemaal duidelijk hoe deze actie verloopt.

Haring Jelles blijft op deze boerderij wonen en werken.

Hiltje vertrekt op 19 mei 1811 naar Joure. Zij overlijdt op 23 november 1828 in Schoterland, ze wordt 69 jaar.

.....
1811 Per keizerlijk decreet van 18 augustus, dient iedere Nederlandse burger een achternaam aan te nemen.
.....

De kinderen van Haring Jelles en Janke Baukes (Visser) worden ook Nauta's
.....

1812

Haring Jelles doet op 27 februari aangifte bij de Burgerlijke stand van de geboorte van een zoon Jelle Nauta van zijn ongehuwde zuster Froukjen Jelles Nauta. In de aangiftetekst wordt niet gerept over een vader. Froukjen trouwt op 12 februari 1813 met Rintje Jolles Landman en vertrekt naar Tjerkgeest, gemeente Sloten.

In april 1816 overlijdt Jelle Nauta, oud 4 jaar, "in het huis no. 27 te Tjerkgaast". In de overlijdensakte wordt niet genoemd wie de vader en de moeder zijn.

Froukjen krijgt in haar huwelijk met Rintje acht kinderen, waarvan nog een zoon met de naam Jelle (in 1820).

AANVULLENDE DOCUMENTEN

1. Testament van Jelle Harings Nauta en Hiltje Geerts 14-05-1802

Jelle Harings Nauta en Hiltje Geerts, huislieden woonagtig te Teroele bij Woudsend, verklaren bij dezen te maken ons Wederzijds Testament Uiterste en Laaste wille, hetwelk wij begeeren dat kracht zal hebben als een Testament Solemneel, min Solemneel, Codicil, of zodanige dispositie als best na Rechten en Constumen van deeze Lande kan bestaan.

Stellende ik Testator na mijn overlijden tot mijn Eenige Erfgenaamen mijne na te latene kinderen met namen Haring Jelles Nauta, Froukjen Jelles Nauta, en Geeske Jelles Nauta: Edog Legaterende aan mijn vrouw Hiltje Geerts het vrije vruchtgebruik van alle mijne na te latene geen Exempte goederen, tot zo lange zij, en niet verder, na mijn overlijden weduwe en ongetrouwd kooft te blijven, en zullende benevens mijne kinderen, mijn voordochter met name

Froukjen Jans, zo lange in den boedel blijven tot dat zij den ouderdom van 25 jaaren heeft bereikt, of anders totdat zij haar zelfs zal kunnen redden en wanneer Hiltje Geerts ongetrouwd komt te overlijden, voor haar dochter Froukje Jans dan zullen mijne nagelatene kind of kinderen aan dezelve Froukje Jans moeten betalen 800 Car Guldens van 20 stuivers elk in klinkende munte zonder 's Lands Obligatien, en bovendien haar moeders lijfdracht, en de kamer thans door

Trientje Jentjes bewoond laten toekomen, (zijnde de weerde der goederen bij mij ten Egte ingebracht, hier meede onder begrepen). En wanneer mijn vrouw Hiltje Geerts, (na mijn overlijden) haar wederom in Echt mogt komen te begeven, dan zullen mijne na gelaten kind of kinderen van haar voor Eens moeten uitkeren, Een zomma van 800 Car Guldens van 20 stuivers elk en zulks in klinkende munte zonder 's Lands Obligatien, zijnde de weerde der goederen bij mij ten Egte ingebracht, hier rede mede onder begrepen, zonder iets verders uit mijne boedel te zullen kunnen of mogen praetendeeren, begeerende ik Testator voorts, dat bij mijn afsterven over den boedel administratoren zullen zijn, met en benevens mijn vrouw, en Curatoren over mijne na te latene kind of kinderen Lolle Harings Nauta te Woudsend, Lijkle Walles, huisman te Ypekolsga, en Johannes Douwes Huisman te Indijk, zonder verdere gerechtelijke authorisatie of inventarisatie, en Stelle ik Testatrice tot mijne Eenige Erfgenaam van mijne nalatenschap dat bij 't

versterf van de langst levende van ons beiden nog overig zal zijn, mijn dochter Froukje Jans: edog bij mijn afsterven makende aan mijn man Jelle Harings Nauta, zo lang hij leeft, het vrije vruchtgebruik van alle mijne na te latene geen exempte goederen, en wanneer mijn dochter Froukje Jans na de langstlevende van ons beiden Testatoren, zonder kind of kinderen komt te overlijden, dan zal zij de helft der voorschreven toegemaakte 800 Car Guldens, zijnde dus 400 Car Guldens als dan wederkeren in den boedel, zonder meer.

Dit is dan ons wederzijds Testament, tot welker bevestiginge wij Speciaal ten huize van ons testatoren voornoemd, hebben versogt na genoemde mannen, allen van goeden naame om deezen benevens ons als getuigen te vertekenen, waartoe zij alle genegen waaren, nadat zij ons Testatoren hadden bevonden wel bij ons verstand te zijn, en ons duidelijk hooren verklaren, dat dit Testament op onse expresse en vrije begeerte ingesteld aan ons duidelijk te voren gelezen en in alles conform ons wille was, voorts dan na voorlezinge van het begin en eide dezès aan de getuigen, is daar op aanstonds ten aanzien van alle getuigen, in een Context gevolgd ons Testatoren verteekeninge, en na zulks die der getuigen, wiens namen zijn Sijtze Piebes de Jong, old Kofschipper, Gosse Gerrits, meester schoenmaker, Luitzen Mijljes meester kuijper , Gerrit Aants scheeps timmermanskecht, Cornelis Mostman meester Chirurgijn, Jan Gerrits meester Huis timmerman en Frederik Aalderts Idzerda Dorpsrechter en schrijver dezès, alle woonagtig te Woudsend aldus gedaan en door onze ondertekeningen bevestigd ten huize voornoemd op heden den 14den Maij des jaars 1802.

w.g.

*Jelle Harings Nauta Hiltje Geerts
Sijtze Piebes de Jong
Gosse Gerrits
Luitsen Mijljes*

*Dit is Gerrit + Aants
zijn eigen gezette
handmerk
Cornelis Mostman
Jan Gerrits
Me praesente
Frederik Aalderts Idzerda
Dorprechter en schrijver dezès*

2. AKTE VAN SCHEIDING ERVEN JELLE HARINGS NAUTA

Overeenkomst over de nalatenschap

00 September 1802

No 23

Hiltje Geerts Wed^{we} van Jelle Harings Nauta in tijden egtelieden te Teroele bij Woudsend voor haar zelfs, en in qualiteit als mede curatrice volgens het Testament van haar wijlen man over zijne nagelaten kinderen, gelijk als ook moeder en voogdesse over haar voordogter Froukjen Jans bij haar wijlen eerste man Jan Jans in egte verwekt ten eenre en

Lolle Harings Nauta te Woudsend ,

Lijkle Walles te Ypekolsga en

Johannes Douwes te Indijk

als curatoren en respective administratoren ingevolge Testamente over den boedel van voornoemde Jelle Harings Nauta en over deszelfs kinderen bij zijne tweede vrouw Geeske Geerts in egte verwekt ter andere zijden.

Wij verklaren met elkanderen in het vrindelijke tot voorkominge van alle verschillen in het toekomende en ten voordeele van onze pupillen geaccordeerd te zijn over den inhoud van het testament van wijlen Jelle Harings Nauta in dato den 14 maj 1802 in deezer voegen.

1mo *Dat Hiltje Geerts wed van Jelle Harings Nauta voor haar zelfs, en als moeder over haar dogter Froukjen Jans bij deezen volkomen afstand doet van zoodanige 800 Guldens als aan haar wegens deszelfs inbrenge bij voorschreven Testament door haar wijlen man is gemaakt*

2do *Dat in Plaatse dies de boerderij zo van levende have gereedschappen, Vrugten sampt meubelen & huisgeraden, tusschen haar en de drie nagelatene voorkinderen van Jelle Harings Nauta massaal zal worden gerekend, hoofd voor hoofd in eigendom te behooren en voor gemeene rekening zodanig gecontinueerd worden ter tijd en zo lange de contrahenten zulks onderling zullen goed vinden.*

3tio *dat wanneer deeze massaliteit hetzij door overlijden van Hiltje Geerts, ofte op enige andere wijze gescheiden wordt, Hiltje Geerts egaal zal deelen met de drie voorkinderen van wijlen*

Jelle Harings Nauta, en voor haar aandeel genieten 1/4 ofte gelijk aandeel van hetgeene als dan van den inboedel voor vermeld overig zal zijn, als ijder van de drie nagelatene voorkinderen van wijlen Jelle Harings Nauta dus van weerskanten geen inbreng in consideratie zal koomen.

4to Dat ingevalle Hiltje Geerts mogte koomen te sterven eer de Boerderije opgebroken en de massaliteit geeindigt, zal haar voordogter het aandeel van haar moeder behorende worden toegekent edog wanneer dezelve mogte koomen te overlijden zonder kinderen na te laten, zal het 1/2 van haar ontvangen deel, weder moeten keeren in de boedel waaruit zij hetzelfde genoten heeft.

*En overmits voorschreven contract ons van weerskanten volkomen genoegd, zo nemen wij aan, ons na den inhoud dezès stiptelijk te reguleeren en aan elkanderen het effect dies te presteren onder verband van goederen met submissie van dezelve benevens onze personen aan den Hove van Vriesland en alle Gerechten in kennisse onze gewoone handtekening ter praesentie van de ondergeschr. Dorprechter te Woudsend als versogte getuige der verteekening Actum.Woudsend den .
September 1802 (onleesbaar)*

w.g.

*Hiltje Geerts
Lolle Harings Nauta
Lijkle Walles
Johannes Douwes
.....
WS*